శ్రీకాకుళం

సంధ్యానృత్యము

సూర్యుడు మనోవేగంతో పశ్చిమానికి దిగిపోతున్నాడు.

ఆ నీలాకాశంలో నానావర్ణాలు సమ్మిళితం అవుతూ ఉన్నవి. ధూమ్రాలు నీలలోహితాలు, కుసుంభారుణాలు, శబలాలు అయిన మేఘాలు మీగడతరకల్లా, క్షణక్షణం రంగు మారుతూ, ఆకాశాన తేలిపోతూ, సముద్రతరంగాలలో నదుల్లో, చెరువుల్లో నీడలారుతున్నవి. తరుపర్ణాలు, పర్వత శిఖరాలు బంగారుపూతతో మిలమిలలాడుతున్నవి.

ఆకాశాన వంగపండుచాయ సూర్యు డస్తంగతుడై నాడు. ఉషాబాల నల్లనిచీర యంచులు దెసలు ఆవరిస్తుండగా ఉదయించింది.

యోగనిద్రలాంటి చీకటి ఆవరిస్తున్నది. ఆ చీకటిలో వెలుగు చెట్టాపట్టాలు పడుతూంది సంధ్యానాదములు. సర్వ కుసుమపరిమళాలవియత్పథానికి నివేదన లవుతున్నవి.

ఓం, ననతోం, ధిమికిటతోం, ధింధిమికిటవాం కిణికీణీం.

అవి హిమధవళపాదాలు. అరుణకమలదళాంతరతలాలు తారకాకాంతులపైన అనంతపథాంచలాలమీద అంటీ అంటనట్లు నాట్యం చేస్తున్నవి. ఆ అంగుళులు సౌందర్యబాలికా ఫుల్లనయన సౌభాగ్యాలు. పాదరేఖలు మహాత్ముల భావ ప్రవాహర్తాలు. ఆ వేగం తేజోరూపులైన సిద్ధుల సంకల్పం. ఆ తాండవం లయతాండవం.

2

పృథుకల్పాచార్యులు నాట్యమూర్తి. పెదవి కదల్పకే ఎంతటి సూక్ష్మభావమునైన అభినయింపగలాడు. తాండవంలో ఆవేశమూర్తి, నృత్తంలో లయబ్రహ్మ. లాస్యాన గాలికి కదలే కసటు చిగురాకు జొంపము కదలిక. దశావతారాలు, నాగ నృత్యం, రాధికాహృదయం, సత్యాభామా సంవాదము, వ్రజ కన్యాపరిణయము, పార్వతీదేవి తపస్సు, పాలసముద్ర మథనము, జగన్మోహినీఘట్టం, శంపాలతావేగంతో దేహభంగిమలు, కర పరిసారాలు, హస్తముద్రలు, దృష్టిలౌల్యాలు, భావవ్యంజ నాలు పరిమళాల వెదజల్ల ఆనందమయుడై, తన్మయుడై కరిగి పోతాడు. వృద్ధుడైనా, ఆతని నాట్యశక్తి ఆవంతయు తగ్గి పోలేదు. పృథుకల్పుడు కుమారవీరునకు నాట్యశాస్త్రమంతా నేర్పుతూఉన్నాడు. కుమారుడు ఆ దేశానికి ప్రభువు. ఏ పూర్వ కర్మ సముపార్జితమైనదో ఆతనికి చిన్ననాటినుండి నృత్యకళాభి మానము! తడబడే అడుగుల నెలలనాటి ముద్దులతో తల్లి ఒడిలో నృత్యం జేసినాడట! నృత్యమూర్తులగు విగ్రహాలను చూచి మైమరచిపోయేవాడు. నర్తకీ నర్తకులు మహారాజైన తన నాయనగారిఎదుట నృత్యకళాశేముషీవైభవము వెద జల్లేటప్పుడు బాలకుడైన కుమారవీరుడు తనివోని గాఢదీక్షతో పారకిస్తూ ఉండేవాడు. తానే యజమానుడైన వత్సరాలలో వివిధదేశాల నృత్యవిధాల పారకించి విమర్శించి పూజ్యభావాన పులకరాలు పొందేవాడు. కళయందుండే వెర్రిమమత కళా

కాంతిని మరుగుపరచలేని దుకూలలాలిత్యము కుమారుని కంటిపాపలో ప్రతిఫలించింది పదాది ఈడుగల ఏకశాఖామాత్ర కరవీరవృక్షంలా కదిలిపోతున్న ఆమెయౌవనం పరమ మంత్రంలా అతని హృదయానికి అద్దుకొన్నది. కనుమెరిగిన మనోహరమేఖలాకాంతుల్ని స్మరిస్తూ, స్తబ్ధుడైన కుమారుడు గురువుగారికి ప్రణమిల్ల మరచిపోయినాడు. పృథుకల్పని కన్నులు నవ్వుకొన్నవి. కాని ఆయన తన అధరోష్ఠాంచలాల బిగించుకొని "తెలియపరచని మీ రాక మర్యాదమీరము కాదా" అని కుమారుని హెచ్చరించినాడు.

"నమస్కరిస్తున్నాను; అందుకొని క్షమించండి. ఆ తెరల్లో మూల్యరహితమైన నిధి గుప్తమైనది. ఏ లోకాలనుండి ఇక్కడకు అవతరించిందో?"

"కుమారా! గోప్యపరిశోధనము శాస్త్రసమ్మతము కాదు. ఆ ప్రస్తావన అప్రస్తుతమని మనవి."

"ఈ శిష్యునికడ ప్రచ్ఛన్నముకావలసిన నిగూఢ రహస్యాలు ఉన్నవా? అని ఈ వినయి గురువులను ప్రశ్నిస్తున్నాడు."

"ప్రభూ! క్షమించు. హాస్యంలోనూ అనృతంఆడలేను. నిజంగా అది నిగూఢ విషయమే."

కుమారవీరుడు తగిన అల్లుడని ఆశ. అడిగి కాదనిపించుకోవడం విషము చేతులారా తాగినట్లే.

తల్లిదండ్రుల హృదయం గుర్తింపలేని అమాయక శిశువు అరవిందాదేవి. తనచుట్టూ ఆవరించివున్న బీదతనం చీకట్లను పారకించింది. వెలిగే కన్నులు. కొంచెం మలుపుతిరిగిన చిన్నని అర్థగరుడు నాశిక. వటుప్రవలు తిరిగిన పెదవులు కొంచెము నిడుపై పైకిప్రసరించి ఆమెను ఎప్పుడున్నూ హాసన్ముఖిగా చేస్తున్నవి. ఒత్తయి కిందికి వాలిపోతూ ఉన్నది ఆమె వేణీ భరం. పొంకాలు అలంకరించుకొని, మృదులత్వ మూర్తియై సౌందర్య రేఖాసమన్వితమైన అరవింద నాట్యాప్రాక్తమైన ఉషాకన్యయే.

4

యవ్వనమూర్తి... మధురా సుందరేశ సదృశ సౌందర్యరాశి... కుమారుడు అరవిందను, ఆనాడు మెరుపుకాలం మాత్రం చూచిన మరుక్షణాన్నుంచీ నిద్రపోడు— ఉప్పెనలా వచ్చి ముంచివేసింది ప్రణయ పయోరాశి.

ఆనాటినుంచీ రాత్రింబవళ్ళు నృత్యమే. "కోమలకరణాంగ నిక్షేపమై కైశికీవృత్తి ప్రధాన" మైన లాస్యంలో ఆ బాలికను అలంకరిస్తాడు. "వృత్తిరహితమై వివిధ కరణాంగ విక్షేప"మైన నృత్తంలో ఆమె హృదయానికి దూరానసుండి, పాద సమీపాననుండి పూజ లర్పిస్తాడు. ఆరభటి వృత్తి ప్రధానము. ఉద్ధతకరణాంగ విక్షేపము అయిన తాండవంలో ప్రణ

యావేశుడై ఊగిపోతాడు. ఆమెను ఇల్లా తాను తన భావ నాయికను చేసుకున్నాడు.

ఆ సాయంకాలము జతఆకులతో మిసమిసలాడు వెదరు దివ్వెలా, శ్వేత పన్నగిలా ఆ దివ్యకన్య నృత్యం చేస్తూఉండగా చూచినప్పటినుంచీ తన నర్తనశాలమాట. పూర్తిగా మరచి పోయి అభినయాదుల అభ్యాసానికి పృథుకల్పాచార్యులవారికై తాను నగరంలో నిర్మించిన నృత్యశాలకే వచ్చుట కారంభించాడు.

ఆ బాల మరల తనకు ప్రత్యక్షం కాలేదు. గురువుగారిని అడగ మనస్సు ఒప్పదు. అడగకుండుటకు హృదయం ఒప్పదు. ఆ కళ్ళల్లో కాంతులు ఎక్కువవుతూ ఉన్నవి. శరీరం కృశిస్తున్నది. ఏదో మరచిపోయినవానిలా సంచరిస్తాడు. అస్తమాసం తియ్యాని లోగొంతుకతో పాటలు పాడుకుంటూ ఉంటాడు. విధి సంఘట్టనా కాండపటంమాటునఉన్న ఆ బాలికామూర్తిని ఉద్వేష్టితవ్యావృత్తిపరివృత్త సంకేతాది హస్త ప్రాణాలతో అరమోడ్పుకన్నులతో ధ్యానిస్తూ—

"ఓ చెలీ నీ వెవరు ?
ఓ చెలీ నీ వెవరు ?

కలలోని బాలవా
ప్రకృతి వలపుల పాపవా ?

వారాసి కెరటాల రేఖవా ?
శాంతసంధ్యాసమయ క్షణమవా ?

అరుణాంశు చుంబితోత్ఫుల్ల సరసిజాత
హృదయస్థిత పరిమళవా!"

అని అభినయించాడు.

మేఘాల తళుకు కాదు చపలవా!
చుక్కల్లో మినుకు కాదు కాంతివా!
తాండవేశ్వర పాద తరుణాంగుళీ తాళ
గతిలయల మెలకొత్త దళివువా!

ఓ చెలీ నీ వెవరు?
ఓ చెలీ నీ వెవరు?
కలలోని బాలవా!
ప్రకృతివలపుల పాపవా!"

అతి తియ్యని గంభీర కంఠంతో పాడుకుంటూ తాండ
వము సలిపినాడు.

ప్రఫుల్ల రేఖలతో, పరిస్ఫుట పూర్ణావయవ గాంభీ
ర్యంతో వి వి ధ భంగిమాయుతాంగికాభినయసుందరశరీర
ముతో అతడు నృత్యం సలిపే సమయాన అప్పుడే అక్కడకు
వచ్చిన అరవింద కుమారవీరుని సందర్శించడం సంభవించినది.
ఆతని కలలోనిబాల నవ్వుచూపుల ప్రసరిస్తూ మనోనయనాన
ప్రత్యక్షమైఉండుటచేత, ఆమె నిజస్వరూపముతో సాక్షాత్క
రించినా గమనించక, కుమారవీరుడు, చేతులుచాచి సాత్వికా
భినయరూపప్రణయ విరహోన్నద్ధ దృశ్యంపజేస్తూ నృత్తము
మాత్రము సలుపుతున్నాడు.

ఈ బాలు డెవడు? ఎంత మనోహరమూర్తి! ఏమి దివ్యత్వము! నృత్యశాస్త్రపారంగతుడైన కుమారస్వామిలా వెలుగుతున్నాడు. కొత్త దేశాలనుంచి వచ్చినాడా గురువు గారి దగ్గర నృత్యశాస్త్రము పూర్తిచేసుకోతలచి- ఎన్నాళ్ళుగా వున్నాడో? ఇదివర కెప్పుడు చూడలేదే—అని అనుకుంటూ అరవింద అక్కడ నిలచిపోయినది. ఆచార్యులు "తల్లీ! కూచో అమ్మా" అన్నాడు.

5

పృథుకల్పుడు కుమారవీరునికీ అరవిందకూ సందర్శనము సమకూర్చిన మహానటునికి తన మనస్సులో వివిధవిధాల జోహారు లొనరించాడు.

ఆయన మనస్సులో అరవింద చరిత్రి అంతా జ్ఞప్తికి వచ్చింది. అరవిందాదేవి ఉదయగిరి ప్రభువైన చంద్రారెడ్డి మహారాజు కూతురు. ఆ ప్రభువులు కుమారవీరునితండ్రిని సకల మండలేశ్వరేశ్వరుని, సార్వభౌముని, రెడ్డికుల దుగ్ధాంబోధి చంద్రుని, అయిన వేమారెడ్డిని ఓడించి స్వాతంత్ర్యుడుగా సంకల్పించి ఉన్నాడని దుర్మార్గులు కొందరు చక్రవర్తితో చెప్పడం చేత చక్రవర్తి సైన్యాలు కూర్చుకొనివచ్చి చంద్రాపతిని ఓడించి రాజ్యాన్నుంచి తరిమివేశాడు.

ఆ చంద్రాపతిసభలో మహా పండితుడు, తేజశ్శాలి పృథుకల్పుడు సాహిత్య సంగీత నాట్యాచార్యుడుగా ఉండెను.

తాను [illegible] మొదలైన పుణ్యక్షేత్ర యాత్ర [illegible].

కుమారవీరుడు [illegible] రాజ్యానికి రాగానే అతడు [illegible] అభ్యసిస్తున్నాడని విన్నాడు పృథుకల్పు[illegible].

వెంటనే [illegible] కొండవీటికి తీసికొనివచ్చి, సమయం చిక్కినప్పుడు మహారాజుకు నిజము నివేదింప సంకల్పించినాడు.

పృథుకల్పుడు కుమారవీర మహారాజు ఎదుట తన విద్య చూపినప్పుడు మహారాజు అతని పాండిత్యానికి ఉప్పొంగి ఆయన్ను తన గురువుగా స్వీకరించాడు. ఇది జరిగి ఒక సంవత్సరమైనది.

మహారాజు అరవిందాదేవిని చూచి పార్వతిని చూచిన శివునిలా, లక్ష్మినిచూచిన విష్ణునిలా గాఢప్రణయాన మునిగి పోయాడు.

అరవింద మనస్సు అతనిపై లగ్నమైనట్లే సంభాషణ వ్యక్తంచేస్తున్నదని పృథుకల్పుడు ఆనందానమునిగిపోయినాడు.

పరస్పరం తీసిపోవని అందము, ఒకళ్ళొకళ్ళకు తగ్గిపోవని విద్యాజ్ఞానము ఒకండొకళ్ళకు నేర్పదగిన నాట్యకళా దీక్ష.

అరవింద మొదట సిగ్గుపడినా తాను నాట్యంచేస్తూ ఉన్నప్పుడు కుమారుడు ప్రేక్షకుడయిఉండుటకు పోనుపోను ఒప్పుకున్నది.

ఆమె చూస్తూఉన్నదని కుమారుడు తన విద్య అంతా అత్యంత ప్రజ్ఞతో, ఆనందమయహృదయంతో, అద్భుత శాస్త్రప్రాతితగాంధర్వంతో, నాట్య నృత్య వృత్తాదులు చూపుతూఉండేవాడు.

మొదటిరోజుల్లో అతను చూస్తూఉన్నప్పుడు ఆమె సంపూర్ణమైన నృత్య నిపుణత్వాలు చూపించలేకపోయేది. కొంతగ పీడాభారంచే గళాంతరాలనే దాచుకొనేది.

దినాలు, మాసాలు పరువులెత్తాయి. యువతీ యువకులు ఆ ఇర్వురకూ స్నేహము పూర్ణమై ఒకరొకరితో పాలు సవరించుకొంటూ ఒకరినొకరు ఉద్బోధించుకుంటూ నృత్యకళానందమయులై పోయినారు

అరవిందకు కుమారుడెవ్వడో తెలియదు. పృథుకల్పాచార్యులవారిని తానెవ్వరో చెప్పవలదని కుమారుడు వేడుకొన్నాడు.

కుమారుడులేని ఒక సాయంత్రము అరవింద గురువుగారి పాదసమీపాన్న అధివసించింది.

"స్వామీ! ప్రతిభామూర్తి, ఈయన ఎవ్వరో? విదేశవాసి, నాట్యకుమార, అభిముఖ్యుడని సెలవిచ్చారు. సంపూర్ణంగా ఆయన ఉదంతం చెప్పరూ?"

"అమ్మాయీ! అంతకన్న నీ కెందుకమ్మా? ప్రతి క్రొత్తవారినిగురించీ మన కెందుకు? నాట్యం నేర్చుకోవడానికి వచ్చాడు; నాట్యం నేర్చుకొని తనదారిని తాను చక్కాపోతాడు."

" అవునండీ, ఇంత శేముషీసంపన్నుడు తమకు శిష్యుడు కావడం చాలా ఆనందముగా ఉన్నది. అందుకని ఎవరా అన్న ప్రశ్న ఉదయించింది."

" నిజమే! ఈ చిత్రసంఘటన నాకున్నూ ఆశ్చర్యాన్ని ఉద్భవింపజేస్తూఉంటుంది."

" ఏ విచిత్ర సంఘటన?"

" ఇద్దరు అపురూపమూర్తులు, విద్యావినయసంపన్నులు ఒకే గురువువద్ద శుశ్రూష చేస్తూవుండడం."

" అందులో ఏమి విచిత్రంఉంది? ఉత్కృష్ట విద్యాసాగరులయిన తమదగ్గిర ఎన్నిదేశాలనుండి ఎన్నిరకాలవారు ఎంతమంది రారు? ఇద్దరూఅంటే ఏ ఇద్దరూ?"

" అనేక 'ఇద్దర్లు' ఉండరు తల్లీ!"

... ...

" కుమారసంభవ యక్షగానం నేర్పుతామన్నారు?"

" ఇరువురూ ఒకే యక్షగానంలో అభినయిస్తూ ఉంటే?"

... ...

" నాయనగారు తమర్ని ఒకసారి వచ్చి కలుసుకోమన్నారు."

" నీ వివాహవిషయం కాదుకదా?"

" ఏమండీ స్వామీ! నాల్గయిదురోజుల్నించి నన్ను ఒకటే వేళాకోళంచేస్తున్నారు, నామీాద దయతప్పిందా?"

ఆమె కన్నులనీరుతిరిగి తలవంచుకుంది.

"ఆ! ఆం, అదేమిటమ్మా అరవిందా! ప్రాణసమానమైన
శాలీన్యతో ఇంచుక హాస్యమాడి కాస్త నవ్వుకోకూడదా !"

అంతట ఆమె మంచుబడ్డ పూర్ణచంద్రునిలా వికసించిన
వదనముతో, నవ్వుతూ గురువుగారి పాదాలకు నమస్కరించింది.

పృథుకల్పాచార్యులా బాలను అవ్యక్తస్వనముతో
"దీర్ఘాయుష్మతీభవ, దీర్ఘసుమంగళీభవ, సత్వర వివాహ
ప్రాప్తిరస్తు!" అని చేయి తలపై ఉంచి ఆశీర్వదించి పంపాడు.

ఆ రాత్రింతా అరవిందకు నిద్రపట్టదు. గురువుగారి
ఆశీర్వచనవాక్యాలు గానంలా, ఉరుములులా ఆమె హృద
యంలో ప్రతిధ్వనిస్తున్నవి.

6

కృష్ణమారునికి నానాటికి ప్రేమ ఆవేశరూపమైంద. అర
విందను తలవని, అరవిందాదేవిని పూజించని నిమేషమైనా లేదు.
మహాలక్ష్మిభావాత్మకంగా అరవిందాంకితమైన దరువులు,
పదాలు ఎన్నెని రచించుకుంటున్నాడు. అభినయించుకుంటు
న్నాడు.

నాట్యకళాభిమానంతో కుమారవీర మహారాజు తన
నగరంలో ప్రతిఏడూ సంక్రాంతిపండుగలకు నృత్యవిద్యా
ప్రదర్శనం ఏర్పాటుచేసి బహుమతు లిస్తున్నాడు.

నర్తకీ నర్తకులవేకులు దేశ దేశాలనుండి యాత్రలు
సాగించి ప్రకృతిదేవీసువర్ణోత్సవానికి విజయంచేసి, తమ

విద్యా నైపుణ్యం ప్రదర్శించి, బహుమతులంది, విందులారగించి, ఉత్సవంలో మైమరచి, తాండవించి వెళ్ళుతూ ఉంటారు.

ఆ సంవత్సరం పండుగలకు కుమారుని నగరానికి ప్రసిద్ధి నంది, కీర్తికాములయిన నటీనటకులు విడివిడిగా, జట్లు జట్లుగా విజయంచేసినారు నగరమంతా అలంకరించినారు. ప్రభుసేవకులు అప్రమత్తతతో అందరికీ విడిదలు చూపినారు. బహూకరించినారు

విద్యాదక్షులైన పండితులు పరీక్షకవర్గంగా నియమింపబడ్డారు. సభ రసజ్ఞులతో, పండితులతో, వీరులతో, విద్యావంతులతో, ప్రభువులతో, సంపన్నులతో, ఉద్యోగులతో నిండి ఉన్నది. వనితాలోకం వివిధాలంకారభూషితమై భూమిమీద రవతరించిన ఇంద్రచాపంలా వెలుగుతున్నది.

తమ ప్రభువగు శ్రీ శ్రీ కుమార వీరవర్మ కూడా నాట్యకళా[illegible] దుష్ప్రకటన చేయగలడన్న వార్త ఎవ్వరికీ తెలి[illegible]. ప్రభువు తన పీఠంమీద లేడు.

నాట్యకళలో ఆంధ్రుల ప్రజ్ఞ అప్రతిమానం. బ్రాహ్మణ [illegible] ఈ దివ్యకళను అవలంబించి భారతీయలోకాన్ని [illegible], [illegible]రాజుల సన్మాన్ని పొందుతూ, చక్రవర్తుల [illegible], లోకవిఖ్యాతిని అందుకుంటూ, [illegible] గణించుకున్నారు ప్రభువులున్నా ఈ [illegible] అభిమానంచేత నర్తకులై ద్యా[illegible]వారు. ఆ ఉత్సవంలో సభ [illegible].

వేణులు, వీణులు, మృదంగాలు, ప్రతివాయిద్యాలు ఒక్కసారిగా మోగినవి.

ఒకరి తర్వాత ఒకరు వచ్చి తమ కళానైపుణ్యాం సాత్త్వికములో, నృత్తములో, తాండవంలో, నాట్యంలో అభినయపూరితంగా భరతవిద్యలో ప్రదర్శిస్తున్నారు. దేశ్యాలయిన సాంప్రదాయాలు, వివిధ కాల సాంప్రదాయాలు ప్రకాశిస్తున్నవి.

కిరీటాంగద కేయూరకంకణ కంఠహార శృంఖలాలతో కళ లుట్టిపడు వేషాలు, మంజీరకింకిణీరవాలు తాళగతులవుతున్నవి.

రంగు రంగుల దుకూలాంతరీయాలు—అంచులతో కురుముల్లా లలితములవుతున్నవి. ఒక్కొక్కరి నాట్యాలే పూర్తియైన తర్వాత ఒక బాలనటుడు రంగస్థలంలోనికి అవతరించాడు. అతని తేజస్సు రంగస్థలమున్ను మహాసభయున్ను నిండిపోయింది. అతని మూర్తి అనంత సౌందర్యయుతము. అతని రేఖావిలాసాలు సుధాకరకిరణప్రసారాలు.

"చిది చిద్విలాసుడా ఆ-ఆ-రాఘవుడు—ఊ-ఊ—
సీతామనోహరుడు—ఊ-ఊ— వెడలెను—"

అని ఎత్తుకున్నాడు.

"తకిటికాతోం, ధిం ధిమికిటా తోం, తోం" అని మృదంగం పలికింది.

ఒక గంతున రంగమధ్యస్థలానికి తేలి

"వెడలెనూ విశ్వామిత్రుని
యాగరక్షణకు వెడలెనూ

శ్రీరా—ఆ-ఆ-మూడూ వెడలెనూ అడవులకూ"

అప్పుడాతడు శ్రీరామచంద్రుడే. దివ్య వినీలకాంతులు చంచలితహాసాంచలసాత్వికాలలో, పరిప్లావితభ్రూయుగ్మ వ్యంజనాలలో భ్రమితహస్తవిన్యాసాలలో భంగరచితాంగ విక్షేపాలలో కలసి, వెలుగునీడలై మహాశృతులయినవి.

సర్వలక్షణాలక్షితుడా బాలనటుడు రంగస్థలంలోకి రావడంతోనే అందరి హృదయాలూ చూరగొన్నాడు. అందరు అతనియెడ వినమ్రులైనారు. అతనిఆట పూర్తియైనది. సభ్యుల హర్షధ్వనులు గోపురాల ప్రతిధ్వనించాయి. అతడు మహావీరుడు.

తన మిత్రుని భరతకళాప్రజ్ఞ తనకు పులకరాలు ఉద్భవింపచేస్తూవుండగా అరవింద కరిగే కన్నులతో అతన్ని తనివోవ పారకించింది. అతడు అమిత హర్షాశ్రులతో అరవింద వైపు చూడ్కులు ప్రసరించి చిరునవ్వులు వెదజల్లాడు.

7

ఆ వెంటనే ఇంకో యువకుడు రంగస్థలంలో ప్రత్యక్షం అయ్యాడు.

అతని శరీరకాంతి తప్తకాంచనము. అతని భ్రూయుగ్మం మధ్య చంద్రోసి కాంతులు వెలుగుతున్నవి.

అతని చతుర్విధాభినయాలు పరిష్కృత సాంప్రదాయీతతమైన ఒక వినూతన నృత్యవిధానజనితాలు.

నృత్తిరహితనుయిన్నీ, సర్వవృత్తిగర్భితమైన నృత్తం సలుపుతున్నాడు. అతనికెంత మెట్టదో, రసవిమగంధక

సంకీర్ణమైన ఏ ఔషధసేవ చేసినదో! మధురాతి మధురమై, గ్రావదశార్యానుభూతమైన వేదపనసను ధ్వనింపచేసే స్వర కల్పనలో సమస్త జగత్తూ నిండినట్లయినది.

సభ నిశ్శబ్దము, సభాహృదయాలు, ఆత్మలు పూవులై కర్పూరాలై ఒక్క పరమ నివేదనై పోయినవి.

ఆ కొత్త యువకుడు విజయుడు కాక ఎట్లు! జయధ్వానాలు గంభీర కల్లోలదృశంగా విరుచుకొనిపడినవి.

♦ ♦ ♦

"ఎవరోహో యీ మహాప్రజ్ఞ!"

"ఎవరో ఈ పరమాద్భుత నటకుడు."

అని సభాహృదయాలు ప్రశ్నలుచేసుకొంటున్నవి.

♦ ♦ ♦

అరవిందకు తా నేమవుతున్నదీ తెలియదు. మహా మనోహరసుగంధఝరీవేగాన కాలు నిలువక కొట్టుకుపోతున్నట్లు కలగానికల.

అప్రయత్నంగా లేచి రంగస్థలం వెనుకనుఉన్న నేపథ్య శాలలోకి చొచ్చుకుపోయింది.

"ఏమా? ఈ విపరీత" మనుకొంటూ చంద్రాపతి ఆమె వెనుకనే వెళ్ళినాడు. నటకులు, సభ్యులు తండతండాలుగా ఆ నూత్ననటుణ్ని చూడడానికి నేపథ్యశాలను చుట్టి వేస్తున్నారు.

ఇందరు చూస్తున్నారని గుర్తులేదు. ఎవరు ఏమనుకొందురో అన్న భీతిలేదు. సహజ మాధుర్యగుణమైన సిబ్బితి వదిలి గంభీరమూర్తి వెడదఉరమువాడు, దీర్ఘబాహువుల

వాడైన ఆ విలాసనటునియొక్క సౌందర్య రేఖాకారాలైన పాదాలకడ మోకరిల్లి మూర్ఛపోయింది.

ఒక్కుమ్మడిగా పృథుకల్పాచార్యులవారు, కుమార వీరుడు, చంద్రాపతిప్రభువు, ఆ క్రొత్తనటకుడు అందరు అరవిందాదేవిని లేవనెత్తుటకు ఆమెదగ్గరకు వాలిలారు. కుమార వీరులా బాలను ముందుగా విష్ణువు భూమినెత్తినట్లు ఎత్తి ఆ సమ్మర్దంలోంచి తీసుకొనిపోయి ప్రాసాదాంతఃపురములో దాసిజనాలచే పరిచర్యచేయిస్తున్నాడు. సభలోనున్న ప్రభు వైద్యుడు, ఆజ్ఞ రా లోనికి విచ్చేసినాడు.

అరవిందకు తెలివి వచ్చినది.

తెలివి వచ్చేటప్పుడు "ప్రభూ" అని వైద్యుడు తన స్నేహితుడైన నాట్యకుమారుణ్ని పలకరించడం విన్నది. ఒక దాసీని రహస్యంగాఅడగగా "వారు కుమారవీర మహారాజగారు" రని ఆమె జవాబు చెప్పింది.

అరవిందకు త్రపయు పౌరుషము పట్టరానికోపమూ వచ్చినది. 'ఇన్నాళ్ళూ ఈ మాయావి మారుపేరుతో తన ప్రాభవం దాచుకొని నా చనవునాసించినాడుగా! గురుదేవులైనా నాకీ రహస్య మించుకంతయినా సూచింపరయిరిగా! ప్రభుగౌరవం వారిని చెప్పనిచ్చినదికాదుకాబోలు. నా పేద తనంకదా ఈతనికి నన్నింత చులకనచేసింది. చంద్రాపతి కూతురు కపటానునయాలతో సమీపింపదగ్గదా? గురువుగారు నాకీ రహస్యం దాచిపెట్టడం చూడగా ఇది వీరందరు కలసిచేసినకుట్ర కాదుగదా. ఇంకో సంపన్నుల యాడుబిడ్డ నీత డిట్లు అనుసరింపగలడా?' అంటూ ఒక్కుమ్మడి భావపథాన

విద్యుద్వేగంతో ఎన్నియో తలపోతలు పాటుపోటులు కాగా ముగ్ధరాలయిన అరవింద, తన అభిజాత్యం, అభిమానం రక్షించుకోడానికి కది తరుణం అని యెంచి, తన మనస్సే తానెరుగలేని ఆవేగంతో కంపించిపోయింది.

ఏమది? మహారాజు ప్రచ్ఛన్నుడై మాయతో తన తనవు ఆశించినాడా? ఆయన ఉద్దేశమేమి? హృదయస్పందన క్షోభంతో నిదానమైన ఆలోచనలేని అరవిందాదేవికి ప్రభు వేదో దురుద్దేశంతో తన స్నేహంచేశాడన్న కోపం పొంగి పొర్లిపోయింది. తనపేదతనంకాదా ఇంత చులకనచేసింది. తన తండ్రి మాత్రం మహారాజు కాడా? విధివశాన రాజ్యం కోలుపోయినంత మాత్రాన తాను హీనురాలయిందా? ఏదో కుట్ర, ఏదో మాయ తనచుట్టూ మహారాజు అల్లినాడు.

నాట్యవిద్య మహా నటేశ్వరునిపూజ అనే ఆమెభావం. అందుకు తన జీవితం ఎందుకు నివేదనచేయకూడదు? ఈ మహారాజుల్ని, ఈ హీన సంసారాన్ని నమ్ముకోవడంకన్నా ఆ మహానటు డెవడో అతనికి తన బ్రతుకు అప్పగించడం ఉత్తమం అని భావించుకొన్నది— ఒక్కుమ్మడి భావపథాన విద్యుద్వేగంతో ఎన్నో తలపోతలు రాగా, లలితాంగి అరవింద.

తన అభిజాత్యం అభిమానం రక్షించుకొనడానికి అది తరుణం అని ఎంచి, తన మనస్సే తా నెరుగలేని ఆవేశంతో కంపించిపోయింది.

మనస్సులో ఉన్న కుమారవీరునిబింబం వికృతమైంది. ఆ అపరిచిత నటశేఖరుని దివ్యరూపం హృదయాంతరాలలో

స్ఫుటకాంతిపూరితమై ప్రత్యక్షమయింది. ఆ అలౌకిక నృత్య కౌశల్యం దివ్యునకుకాక ఎవరికిఉంటుంది? ఆమెహృదయం రక్తిమాతిరక్తిమమై మెరుపుతీగలా చంచలించింది.

తన సర్వస్వం ఆ నూత్ననటునిపాదాంబుజాల కేల సమర్పించుకోకూడదు? పూజచేస్తూ శిష్యురాలై అతన్ని అను సరించడం మహాభాగ్యం.

జేవురించిన తన ముఖరక్తిమామాధుర్యాన్ని, తన చూపులలోని ఏవో చలితాగ్నిశిఖలను చూస్తూ ప్రాన్పడి నిలచిన కుమారవీర మహారాజునకు ఒక వీక్షణమైనా ప్రసా దింపక చివుక్కున లేచింది. అరవింద విసవిస నడచి పోతున్నది.

చంద్రాపతిరెడ్డివిభువు "అమ్మాయీ! ఎక్కడి కమ్మా" అంటూ వెంటనంటిపోతున్నాడు; ఆమె తనతండ్రి గారి ఆవేదనాపూరితమైన కేక వినిపించుకోక నడిచిపోతున్నది.

అప్పటికప్పుడే రాత్రి మూడుయామాలు గడచిపోయి నాయి. సేవకులు అరవిందాదేవికి దారి చూపడానికి వెండికాగ డాలతోగూడా పరువెత్తుతున్నారు. వెన్నంటివచ్చే తండ్రివంక కుమారునివంక తిరిగి చూడక విసవిసనడచి పృథుశిలాచా ర్యుని గృహం ప్రవేశించింది.

గురువునరస కూర్చున్న నాట్యమూర్తిని దూరా న్నుంచే చూచింది. ఆమె ముగ్ధహృదయం దడదడ కొట్టు కున్నది. ఇంతలో ఆ అపరిచిత సుందర దివ్యమూర్తి తన్ను గాంచి, చిరునవ్వు చంద్రికలు వెదజల్లుచు దగ్గరకు రమ్మని తల ఊపాడు.

ఆమె సర్వాంగాలు చిరుచెమ్మటలతో ప్రాతస్తుషార్ద్రా ఫుల్లకుసుమాలై పోయినవి. పారవశ్యాన అడుగులు తడబడగా నటునిని సమీపించి సాగిలపడ్డది.

"ప్రభూ! అవిదితానురాగమైన నా హృదయమూ నా జన్మ ఈ క్షణంవరకూ మీ కొరకే మీదుకట్టబడి ఉందేమో! ఈ అజ్ఞాత బాలికను నీ పాదదాస్య మనుగ్రహించవా?" అని బాష్పరుద్ధకంఠియై పలికింది.

ఇంతలో అచ్చటికి ఆమె ననుసరించివస్తున్న కుమారవీర చంద్రాపతులు లోనికిరావడం ఆ నూత్ననటుడు చూచి, తన చేరువ సాగిలపడివున్న అరవింద నుద్దేశించి "అమ్మాయీ నీ వీ కుమారవీరుని ప్రేమించుటలేదా?" అని ప్రశ్నించాడు.

అరవింద మాటాడలేదు.

"ఏమమ్మా పలుకవు" అని అతడు హెచ్చరించాడు.

అరవింద "ప్రభూ! ఈ అభాగిని రాజప్రసాదమహైశ్వర్యాన్ని కన్నెత్తి చూడజాలదని కుమారవీర మహారాజులుంగారు ఎరుగుదురు. కలలోనైనా నా కటువంటి లోభం పొడమకుండా వారు తమ అభినయంవల్ల ధ్వనియుక్తమైన కట్టుదిట్టాలు చేశారు. నిన్నకదా నేను శరణుచొచ్చాను. వారి మాటెందుకు స్వామీ?" అని కంటనీరు జలజలరాల పలికినది.

అసూయా విషాదాలు హృదయాన్ని ఆవరించి కుమారవీరుని మోము జేవురించింది. ఎంత శిల్పిఅయినా, ఎంత మృదుహృదయుడైనా ప్రాణాధికమైన తన ప్రేయసి తన కళ్ళయెదుట

ఎవరో ఊరుపేరులేని ఒకనికి అట్లు తన్నర్పించుకొంటూఉంటే సహింపగలడా ?

ఈ బాలిక తన్ను ప్రేమించింది అని పరవశత్వం పొందాడు. ఆమె ఎవరైనా తన మహారాణిగా చేయాలని సంకల్పించాడు. వారిద్దరూ నాట్యంలో సతీపరమేశ్వరులులా, రాధికాకృష్ణులులా వారు ఒకరికోసం ఒకరు, తమకోసం తామిద్దరూ నాట్యాలతో మహితానుభూతితో ఆనందపరమావధిలో లయమైపోవాలనుకున్నాడు ఆ యువప్రభువు.

ఈ బాలిక తన్ను ప్రేమించనేలేదా ? ఇన్నాళ్ళు తాను రిత్తకోరికలతో దివాస్వప్నాలు కంటున్నాడా ? ఆ సుకుమార హృదయము అంటే తనకున్న ఆ మహాపవిత్రభావంవల్ల తన నిజస్థితిని గోపనంచేయటం ఎంత తెలివితక్కువపని. ఓహో! ఈ దివ్య సుందరాంగి తానెవరో తెలిసికొని, తన నిజస్థితి తెలిసే వేరుగా తలచి ఎంత కించపడిందో ?

ఇన్నాళ్ళ తమ సాహచర్యం, తమ సహాధ్యాయత్వ మాధుర్యం ఎంతలో కరిగిపోయింది ? గాఢమైన స్త్రీహృదయం ఎవరు తెలిసికోగలరు ?

కళాపూజోన్మాదంచేత ఈ నవీనాగతున్ని పూజలు చేసినాడు తాను. ఈ తన పవిత్రభాగధేయమని ఎంచుకున్న అరవిందాదేవి రాజ్యంపోయిన చంద్రాపతి ప్రభువు తనయ అని తనకు తెలిసింది. అరవింద తన హృదయాన్ని పూలమాలతో అలంకరించే ముహూర్తంలో చంద్రాపతి మహారాజును ఉదయగిరిరాజ్యం తొల్లింటి సర్వస్వాతంత్ర్యదేశంగా అర్పించాలని తాను గురువుగారితో కుట్రచేయడము దోషమా ? ప్రభూ !

అనంత తాండవన ర్తితసుందర పాదా ! ఏది తనకు దారి ! ఈ కొత్త నటుని వలచి అరవింద తనకు కానిదైపోవునా ప్రభూ !

కుమారవీరు డిట్లు తలపోతలకు జిక్కి ఇతికర్తవ్యతా మూఢుడై నిలుచున్నాడు.

ఆ నూత్న నటమూర్తి:—ఓ వెఱ్ఱితల్లీ ! నీ లేతహృదయానికి అనంతగంభీర ప్రేమయొక్క లోతులు ఏమి తెలుస్తాయి? నన్ను ప్రేమించడం దుష్కరం. దేశదేశాల్లో, ఎడారుల్లో తిరిగిన చోట తిరక్కుండా తిరుగుతుంటాను.

అర:—సమస్తమూ వదలి మీతో ఎక్కడికైనా సరే మీ నీడను అనుగమిస్తా ప్రభూ ! నన్ను పరిగ్రహించు ! ఇతరం నాకేమీ వద్దు.

కుమా:—స్వామీ ! నువ్వెవ్వరివో నాకు తెలియదు. నేను ఈ దేశ ప్రజలకు రాజును—

నూత్న:—అవునయ్యా ! అవును. నీకు భరతవిద్య అంటే పరమప్రీతి ! నువ్వు ఈ మహారాజ్యం అంతా వదలి నాతో రా. నీ ఊహకు, నీ జ్ఞానానికి నీ శక్తికి అతీతమైన మహోత్తమ దివ్యనాట్యవిధానాల నిన్ను అత్యంతోత్కృష్ట విద్యావంతుణ్ణిగా జేస్తాను.

కుమార:—స్వామీ ! ఏమిటి తమ ఆదేశం ?

పృథు:—స్వామీ! నేను సమస్తమూ తెలిసినవాడినని గర్వపడినాను. ఈ భువనంలో నాతోటి సమానప్రజ్ఞాయుత కళాసృష్టి లేదని విర్రవీగాను. నీ నాట్యముచూచి మహాక్రోధవంతుడనయ్యాను. అనేక దోషాలున్న కుపండితుడ వను

కొన్నాను. నేను నా అజ్ఞానానికి తలవంచుకొంటున్నాను. నన్ను నీతో తీసికొనిపో. నీకు శిష్యాతిశిష్యుణ్నయి ఏకదళం మాత్రం నేర్చిన నాట్యవిద్య నీవద్ద పూర్తిచేసుకుంటాను.

నూత్న:—మంచిదయ్యా, పృథుకల్పాచార్యా! నీకు నా నమస్కారాలు. నువ్వు నాకు తగినవాడవయ్యా! లే! ఈ యువతీయువకులు ఒకరినొకరు ప్రేమించిన్నీ తమ ప్రేమ తాము గుర్తింపలేని యౌవనమదాయత్తులు. వీళ్ళకు కళయేమిటి? కళారాధన ఏమిటి?

అరవింద:—ప్రభూ! ప్రభూ!

కుమారవీరుడు:—స్వామీ! నేను దిగ్భ్రమలో పడ్డాను. ఏదో నిస్సహాయత, ఏదో పరవశత్వము నన్ను ముంచివేస్తోంది. ఈ అరవిందాదేవి నీకు పాదాక్రాంతఅయింది.

నూత్ననటుడు:—ఓయి వెఱ్ఱివాడా! అరవిందకు నువ్వోయి సూర్యుడవు. ప్రేమకూ కళకూ అనంత రహస్య సంబంధముంది. పృథుకల్పాచార్యా! మృదంగం ధరించు. అరవిందా! వీణ తాల్చు. కుమారా! వేణు.

ధిం ధిమికిటతోం! తోం! తోం!

అతని నవ్వులు సంపూర్ణజ్యోత్స్నాసహస్రాల గర్భీకరించుకొన్న వెలుగు లయినవి.

అతని కాళ్ళను బంగారుమువ్వలు 'కింకిణకిణాంకిణాం' అని ధ్వనించినవి ఆయన ఒక అద్భుత భంగిమ తాల్చినాడు

పృథుకల్పుని మృదంగం, అరవింద వీణ, కుమారుని వేణువు, ఆ గతికి సమన్వయ లయరూపం తాల్పింది. కేదారగౌళరాగిణి ఆవిర్భవించింది.

ఉదయాద్రిపై అప్పుడే అరుణాలవుతున్న ఉషఃకన్య చేలాంచలాలు గాలిలో దిక్కులలో ప్రసరించినవి.

కోష్ఠాలలో గోమాతలు చేపుబరువున అంభా అని వత్సముల పిలుస్తున్నవి. దేవాలయఘంటానాదము లా ప్రత్యూష వాయువులతో కలసి వీతెంచుతూ ఉన్నవి.

మందిరగవాక్షాలలో తోటయున్నూ, తోటవెనక తోటకు ఎరుపురంగు అద్దుతూ ఉన్న ఉదయ సంధ్యారుణ కాంతులున్నూ విప్పారిన నేత్రాల నిండుతున్నవి. పక్షులు సా, రీ, గా, మా, పా, పా, మా, పా, సా అని పాడుతున్నవి.

ఆ నటుని నాట్యమునందు కరణాలు మూడయినవి.

ఆ మందిరాన కుడ్యాలు, స్తంభాలు, తోరణాలు మాయమైపోయినవి. హిమవన్నగశిఖరాలు దవుదవ్వుల తోచినవి. శీతల వాయువులు ప్రసరించినవి. పవిత్ర పారిజాతపరిమళాలు కలయుంపులై వారలైనవి.

అప్రయత్నంగా అరవిందా కుమార పృథుకల్పులు తమ తమ వాద్యాలు మ్రోయింప మానినారు. చంద్రపతి ఒక దివ్యనాట్యసృష్టిచూస్తూ మ్రాన్పడి నిలుచున్నాడు.

ఆ దివ్యనాదాలు కిన్నరీస్వనాలు, మహతీ వీణానాదాలు.

ప్రవాళరజోమిశ్రితసముద్రకల్లోలశిఖరనర్తితఫేన సదృశ్యాలై ఆ నటునిపాదాలు ఆడిపోతున్నవి. ఆకాశసంచారంచేత విహంగపక్షసంచాలనసుందరాలై భౌమ్యాచారపల్లవ సుభగాలై లోకాల నాడిస్తున్న వా పాదాలు.

సితకుముదవల్లులై గజశుండాదండాలై అతని హస్తాలు ప్రచలనవేగవిధూతాలౌతున్నవి. పల్లికతాపై అతని దృష్టులు

భూమ్యాకాశాల ఏకవీక్షణంలో లోగొంటున్నవి. అతని రేచిత భూవిలాసాలు పృదగ్భావావిష్కరణా అవుతున్నవి.

ఆ వికసించునది జగత్కల్యాణ పద్మరాగోజ్వల కాంతి.

ఆ నృత్యం ఉదయ సంధ్యానృత్యము.

"అంగికం భువనం యస్య
వాచికం సర్వవాఙ్మయమ్
ఆహార్యం చన్ద్రతారాది
తన్నమ స్సాత్వికం శివమ్"

అంటూ వృద్ధులయిన పృథుకల్వ చందాపతులున్నూ కళావేశులైన అరవిందా కుమారవీరులున్నూ భక్తితో ప్రణమిల్లినారు.

కరిగిపోతూఉన్న ఉదయారుణరక్తిమలో మహానటుడు లీనమైపోయినాడు.

"అరవిందా కుమారులారా! రాగరంజితమైన మీ అలౌకిక దాంపత్య వసంతము భరత సంప్రదాయవల్లికి కొంజి పుష్పు వెట్టుగాక" అన్న ఒక దివ్యస్వరం వారికి వినిపించింది.

సూర్యునిరథం మహావేగంతో కాశ్మీరజారాగాలు వెదజల్లుతూ యువయుగ్మదివ్యానురాగంలా ఉదయించింది.

నాట్యశాలాంతరాన ఎట్టయెదుటనున్న నటేశ్వర పీఠానికి అరవిందా కుమారులు నిమీలితనయనాలతో ప్రణమిల్లారు.

అప్పుడు పృథుకల్పాచార్యులు

"లోకానాహూయ సర్వాన్ డమరుకనినదైః
ఘోరసంసారమగ్నాన్

దత్వాభీతిం దయాళుః ప్రణత భయహరం
కుంచితం పాదపద్మం
ఉద్ధృత్యేదం విముక్తే రయన మితి కరా
దర్శయన్ ప్రత్యయార్థం
బిభ్రద్వహ్నిం సభాయాం కలయతి నటనం
యస్సబోయా న్నటేశః"

అని విముక్తగంభీర మధురకంఠంతో కీర్తిస్తూ సాష్టాంగ పడినాడు.

ఒక్క ముహూర్తం నిశ్శబ్దాన తేలిపోయింది.

అవ్యక్తానేకభావశబలమైన నెమ్మోముతో నిలిచి ఉన్న అరవిందయెదుట కుమారుడు మోకరిల్లి,

"దేవీ! నా అపరాధసహస్రం విస్మరించి నన్ను ఏలుకోవా?" అన్నాడు.

అరవింద త్రపావతియై మాటాడలేక తలవంచి నిలుచున్నది.

కుమారు :—దేవీ! నీవు ఒల్లని ఈ మహారాజ్యం నాకు పరిత్యక్తము.

చంద్రావతి :—మహాప్రభూ! నా దురదృష్టబలంవల్ల నాపై విరోధులు సలిపిన కుట్రవల్ల తమ జనకుల అనుమానానికి గురైరాజ్యం కోలుపోయి ప్రచ్ఛన్నవేషంతో ఇక్కడ ఉంటిని.

కుమా :—మహారాజా! తమ చరిత్ర అంతా మా అమాత్యుడు నాకు తెలియజెప్పినాడు. తమ రాజ్యం అంతా

ఎప్పటియట్లు తమ ఛత్రచ్ఛాయల నిండించండి. ఈ కుమారుడు తమకు అన్నివిధాల బాసట.

పృథుకళుడు :—మహాప్రభూ ! రాజ్యం తిరిగి సంపాయించడంకన్న శ్రీ చంద్రాపతి మహారాజులుంగారు తమ్ము జామాతగా కోరిన సముద్రుడు తపస్సు చేసినట్లు కోటీశ్వరుని ప్రార్థిస్తూఉండేవారు ప్రభూ!

అరవింద :—ప్రభూ ! ఈ మందభాగ్య మిమ్ము తనకు తెలియని ఆవేశంలో-

కుమా :—దేవీ, నీవు ఒల్లని ఈ మహారాజ్యం నాకు మాత్రం భారంకాదా ? పరమ సర్వేశ్వరాజ్ఞ పాలించడానికి నా దేశమే మనకు ప్రతిబంధకమైతే నేను అదిఅంతా త్యజించి కేవలం నన్నే అర్పించుకొంటాను. అనుగ్రహించవా ?

"ప్రభూ ! మీ దివ్యప్రేమవాహినిలో నాకు నిలకడ చిక్కడంలేదు." అని అంటూ అరవిందాదేవి ముత్యాల కన్నీరు ఆనందకాంతిలో మిలమిలలాడ మోకరిల్లిఉన్న తన హృదయాధినాథుణ్ణి కోమలహస్తద్వయపల్లవాలతో స్పృశించి లేవనెత్తినది. కుమారుడు లేచి సర్వమూ మరచి తనజన్మ సహస్రపుణ్యాల నృత్య తపస్సు పుంజీభవించిన అరవిందను తన వెడద రొమ్మున బిగికౌగిట హత్తుకొన్నాడు. త్రిపానమ్రమైన ముద్దు మోమును అరవింద ఆ విశాలపక్షాన దాచుకొన్నది.

వారిరువురు చంద్రాపతి పృథుకళులవలకు ప్రణమిల్లినారు.